

Warszawa 10.06.2013 r.

Dr hab. Tadeusz Moskalik – prof. nadzw. SGGW
Katedra Użytkowania Lasu
SGGW Warszawa

Recenzja
maszynopisu rozprawy doktorskiej mgr Ewy Grażyny Runo
pt.: „Czynniki wpływające na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych
świadczących usługi na rzecz Lasów Państwowych”

1. Uwagi ogólne

Przeobrażenia społeczno-gospodarcze, mające miejsce w Polsce na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych poprzedniego wieku, wywarły określone zmiany także w sferze leśnictwa. Po uchwaleniu w 1991 roku nowej Ustawy o lasach doszło w jednostce PGL Lasy Państwowe do zmian organizacyjno-prawnych odnoszących się do prowadzenia gospodarki leśnej w sposób zrównoważony oraz zmiany zasad obrotu i sprzedaży drewna. Wprawdzie nie podjęto działań zmierzających do prywatyzacji samych lasów, to jednak takie kroki podjęto w stosunku do wykonawstwa prac leśnych, szczególnie w zakresie pozyskania i zrywki drewna oraz prac szkółkarskich.

Prywatyzacja tego sektora leśnictwa spowodowana była koniecznością przystosowania się jednostek organizacyjnych LP do wymagań gospodarki wolnorynkowej. Odpowiednie wytyczne ramowe zostały przyjęte przez Lasy Państwowe w latach 1991 i 1995. Zapisano w nich, że integralną częścią przemian ekonomiczno-organizacyjnych gospodarki leśnej jest rozwój prywatnego sektora usług. Takie podejście spowodowało powstanie wielu nowych podmiotów gospodarczych. Ich kadre kierowniczą oraz wykonawczą stanowili głównie byli pracownicy nadleśnictw. Osobom tym umożliwiono jednocześnie odkupienie od LP specjalistycznego sprzętu.

Powstałe firmy w większości przypadków nie były przygotowane do funkcjonowania w nowej rzeczywistości gospodarczej. Brakowało im kapitału oraz zaplecza technicznego. W wielu przypadkach były to firmy jednoosobowe. Od roku 1997 Lasy Państwowe wspierały

wprowadzie rozwój zakładów usług leśnych ze środków funduszu leśnego udzielając niskoprocentowanych, preferencyjnych kredytów, umożliwiających zakup nowych maszyn. Sytuacja ta jednak uległa zmianie w roku 2004, po wejściu Polski do Unii Europejskiej, gdzie tego typu praktyki nie są zgodne z obowiązującym prawem.

Dodatkową komplikację spowodowało wprowadzenie w Polsce w 2004 r. „Prawa zamówień publicznych”. Wejście w życie tej ustawy przyczyniło się do zburzenia obranej przez Lasy Państwowe strategii w stosunku do sektora usług leśnych. LP zaczęły być traktowane na podobnych zasadach jak wszystkie inne podmioty, które dysponują środkami publicznymi. Organizowane przetargi na usługi, w których często jedynym wyznacznikiem oceny jest oferowana cena, przyczyniły się do zaniżania stawek przez samych przedsiębiorców, co z kolei skutkuje ograniczonymi możliwościami późniejszego inwestowania w rozwój firmy.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Ewy Runo wpisuje się w nurt prac nad badaniami dotyczącymi ekonomiczno-organizacyjnej strony funkcjonowania prywatnego sektora usług leśnych w Polsce. Podjęcie tematu związanego z analizą wybranych czynników zewnętrznych i wewnętrznych wpływających na poziom podejmowanych przez firmy inwestycji należy uznać za bardzo wartościowe.

2. Ocena rozprawy

Przedstawiona do recenzji rozprawa zawiera 119 stron maszynopisu podzielonego na 9 rozdziałów, w sposób następujący:

1. Wstęp – 2 strony
2. Zarys problematyki z zakresu inwestycji – 23 strony
3. Cel i zakres pracy – 2 strony
4. Metodyka badań – 10 stron
5. Wyniki badań i ich omówienie – 50 stron
6. Dyskusja – 13 stron
7. Podsumowanie i wnioski – 3 strony
8. Literatura – 5 stron
9. Akty prawne – 1 strona
10. Streszczenie w języku polskim – 2 strony
11. Streszczenie w języku angielskim – 2 strony
12. Spis rysunków – 1 strona

13. Spis tabel – 1 strona.

Za wnioskami zamieszczono spis literatury zawierający 98 pozycji, głównie w języku polskim (78 pozycji) oraz angielskim i niemieckim (20 pozycji). Ponadto zamieszczono 3 akty prawne. Maszynopis pracy zawiera 14 rysunków i 58 tabel.

Należy stwierdzić, że rozprawa została opracowana starannie i jej układ jest generalnie prawidłowy.

W przeglądzie literatury, podzielonym na 5 podrozdziałów, autorka w sposób syntetyczny przedstawiła stan wiedzy dotyczący problematyki z zakresu inwestycji i wpływu czynników zewnętrznych i wewnętrznych na podejmowane decyzje. Charakter rozważań jest w tym przypadku na poziomie ogólnym. Uwzględniono większość publikacji, które w sposób wyczerpujący ukazują tło poruszanych w pracy zagadnień. Szkoda tylko, że wśród cytowanej literatury, poza pracami Kocela, stosunkowo mało pozycji odnosi się bezpośrednio do sfery przedsiębiorczości leśnej. Dotyczy to nie tylko warunków polskich, ale także krajów ościennych, w których pod koniec poprzedniego wieku przeprowadzone zostały reformy ustrojowe. W wyniku podjętych decyzji dokonano w nich bowiem reprivatyzacji znacznych powierzchni leśnych, mających równocześnie wpływ na zmiany w funkcjonowaniu przedsiębiorstw zajmujących się wykonawstwem prac gospodarczych.

Rozdział ten kończy się propozycjami badawczymi z obszaru inwestycji przedsiębiorstw, jako osobno wyodrębnionym podrozdziałem. Zdaniem recenzenta ta część pracy powinna znaleźć się w części związanej z dyskusją.

Cel i zakres pracy został przedstawiony w sposób wyraźny, nie budzący zastrzeżeń. Odnosi się on do poznania oddziaływania określonych grup czynników na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych pracujących na rzecz Lasów Państwowych. W rozdziale tym przedstawiono również dwie hipotezy badawcze:

1. na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych największy wpływ mają czynniki pochodzenia wewnętrznego,
2. Wpływ czynników pochodzących z otoczenia firm jest niewielki.

Moim zdaniem, w związku z tym, że hipoteza badawcza jest szczególnym podsumowaniem własnych wcześniejszych doświadczeń oraz rozważań powinna ona zostać wyraźnie wyodrębniona w osobny rozdział pracy.

Następny rozdział „Metodyka pracy” należy ocenić pozytywnie. Autorka przedstawiła, gdzie i jak zamierzała zebrać dane badawcze i jak je przeanalizować. Dane te uzyskano od 1009 firm, przeprowadzając odpowiednie badania ankietowe. Kwestionariusz ankiety podzielony został na 6 części, w których zawarte zostały pytania związane z ogólną

charakterystyką firm, ich sytuacją finansową, wyposażeniem w środki techniczne i konie, informacją dotyczącą zakresu korzystania przez szefa firmy z informacji biznesowej i naukowej oraz informacją dotyczącą rozwoju firmy. Badania przeprowadzono w latach 2006 i 2007.

Autorka rozprawy opracowała oryginalne podejście metodyczne umożliwiające określenie stopnia wpływu poszczególnych czynników na poziom inwestycji. W tym celu posłużyła się szeregiem własnych wzorów, między innymi, wskaźnikiem poziomu inwestycji, wskaźnikiem konkurencji czy wskaźnikiem zużycia majątku trwałego firmy.

Wpływ badanych czynników na poziom inwestycji poddano weryfikacji statystycznej z użyciem współczynnika korelacji Pearsona, testu t-Studenta oraz analizy wariancji. Wykorzystano w tym celu program statystyczny SPSS.

Materiał przedstawiony w „Wynikach badań” jest wyjątkowo bogaty i wielostronny. Został on przeanalizowany prawidłowo, przy użyciu dobrze dobranych testów statystycznych. W sposób usystematyzowany przedstawiono i przeanalizowano każdy z branych pod uwagę aspektów. Rozważania obejmowały głównie lata 2004-2005. Rozdział ten zajmuje prawie połowę objętości całej pracy.

W rozdziale „Dyskusja” Autorka odniosła się do uzyskanych wyników w porównaniu do danych zawartych w literaturze. Stwierdziła, że w zasadzie wszystkie prywatne firmy leśne zajmujące się wykonywaniem prac gospodarczych zaliczane są do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, a zdecydowana ich większość (87,5%) są to mikroprzedsiębiorstwa. Sytuacja taka powoduje, że ich możliwości inwestycyjne są ograniczone i pochodzą one głównie z własnych źródeł.

Syntetycznym podsumowaniem uzyskanych wyników jest rozdział „Wnioski”. Przedstawione wnioski zostały wyciągnięte w sposób prawidłowy. Składają się one z 10 punktów trafnie opisujących, które z czynników wpływają bądź nie mają wpływu na zachowania inwestycyjne przedsiębiorców wykonujących usługi w polskich lasach. Szczególnie istotny jest wniosek ostatni, w którym podano, że przedsiębiorcy nie są w pełni przygotowani do stosowania nowoczesnych metod w procesach podejmowania decyzji inwestycyjnych. Sytuacja taka może być bowiem niebezpieczna nie tylko dla samych firm usługowych, ale także dla podmiotów zlecających wykonanie określonych prac.

W maszynopisie pracy zaznaczono drobne uwagi o charakterze redakcyjnym, które nie umniejszają walorów pracy, ale powinny zostać uwzględnione przy jej przygotowywaniu do druku:

1. str. 7. – brak w spisie literatury pozycji Nowy Leksykon Ekonomiczny [1998], Ekonomia [2006], zamiast Begg [2003] powinno być Begg i inni [2003];
2. str. 9. - przy cytowaniu Jajuga, Jajuga podany jest rok 1994, a w spisie 2006;
3. str. 17. – zamiast *faetors* powinno być *factors*, zamiast Watsan powinno być Watson;
4. str. 18. – zamiast harvestery powinno być harwestery;
5. str. 23 – brak w spisie literatury pozycji Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw [2010]
6. str. 29 – brak w spisie literatury pozycji Kocel, Runo [2007];
7. str. 33 – brak w spisie literatury pozycji Łuczka [1995] oraz Gudkova [2008]
8. str. 34 – przy pozycji Drucker w spisie podany jest rok 1976, a cytowany 1994;
9. str. 35 - brak w spisie literatury pozycji Moskalik [2004];
10. str. 38 – przy pozycji Stabryła w spisie podany jest rok 2005, a cytowany 2006;
11. str. 49 – tabela 3. – brak jest zgodności pomiędzy podaną liczbą firm, które udzieliły odpowiedzi, a sumą uzyskaną z odpowiedzi częściowych, np. w roku 1998 podana jest liczba 1339, a z sumy alternatywnych odpowiedzi wynika liczba 1277.
12. str. 51 - brak w spisie literatury pozycji Kocel [2013];
13. str. 62. – rysunek 6 nie jest zgodny z opisem w tekście;
14. str. 96. – niezgodność Towarnicka [1998] ze spisem literatury;
15. str. 105. – wniosek 2 zamiast czynnikiem, powinno być czynnikami;
16. str. 119. – spis tabel kończy się na pozycji 24, a tabel w tekście jest 58.

Wniosek końcowy

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska dotyczy istotnego dla rozwoju nauki oraz praktyki zagadnienia. Osiągnięto w niej założone cele badań. Zawiera nowe i oryginalne wyniki. Ma ona duże znaczenie poznawcze oraz wnosi znaczny wkład do rozwoju nauki w zakresie zagadnień ekonomicznych w odniesieniu sfery prywatnego sektora usług leśnych.

Stwierdzam jednocześnie, że rozprawa doktorska mgr Ewy Grażyny Runo pt.: „Czynniki wpływające na poziom inwestycji w prywatnych firmach leśnych

świadczących usługi na rzecz Lasów Państwowych” spełnia wymagania obowiązującej Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Stawiam więc wniosek o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jacek Koskały